

ва – има у виду историјска збивања и друштвено-политичку реалност, које посматра у континуитету кроз неколико протеклих векова, све до данас, једнако као и културни контекст, сматрајући их важним факторима од којих зависи истраживани менталитет.

На крају, надам се да ће Б. Јовановић, неуморни истраживач и плодни писац суптилног изражавања, наставити своја трагања ка даљем откривању тамних и светлих страна *прелазничког* менталитета Срба.

Десанка Николић

Савремене перцепције митова

Marjanić, Suzana i Prica Ines (ur). 2010. *Mitski zbornik*. Institut za etnologiju i folkloristiku, Hrvatsko etnološko društvo, Scarabeus-naklada: Zagreb, s. 574.

Митови као универзалне и безвремене приче откривају дубље димензије човековог постојања, страхова, тежњи и смисла. Митови су приче које превазилазе људску егзистенцију сада и овде, и задиру дубоко у прошлост о којој не постоје писани нити археолошки извори. Они говоре о почецима човека, о изграђивању његовог културног и социјалног универзума. Они уједно представљају и синтетизују парадигматичне представе о човеку, његовим патњама, борбама, падовима, успесима, несавршеностима, слутњама и страховима. Мит, дакле, представља преломни догађај који се одиграо у непознатом тренутку, али се такође збива у свим временима. „Због нашег строгог хронолошког погледа на историју, ми немамо реч за такав догађај, али је митологија врста уметно-

сти која указује на оно што је изван историје, што је у људском искуству безвремено, а тиме нам помаже да искорачимо из хаотичног тока случајних догађаја и да назремо само срце стварности“ (Армстронг 2005, 15). Управо због оваквих иманентних карактеристика мита, тј. сублимације безвременог људског искуства, он се генерацијски преноси и служи као својеврсно упутство, оријентир у времену, морални кодекс и „политичко-правна повеља“ (Живковић 1992, 473). Мит тако представља причу у коју се верује – за разлику од других, рецимо бајки – и поред тога што је њена истинитост крајње недокучива. Другим речима, „митови у које се престаје веровати постају бајке, а бајке у чију се истинитост поверује бивају митови“ (Живковић 1992, 474).

Међутим, под утицајем развоја модерне критичке науке, сам термин *мит* доживео је дубоку трансформацију. У данашње време се термин *мит* користи да би се описало нешто што није истинито или што представља тенденциозни конструкт. Савремена употреба мита, у ствари, показује колико је то динамична категорија која се мења и настаје у складу са захтевима времена, и која дозвољава различите примене и интерпретације.

Управо *Митски зборник* представља несвакидашњи и амбициозан покушај да се различитим митовима приступи што обухватније и интердисциплинарније. Зборник је настао као резултат научно-стручне конференције *Стање и тенденције митолошких истраживања данас*, одржане 2007. године у Загребу, у организацији Хрватског етнологског друштва. Зборник садржи излагања са конференције, али је такође додатно обogaћен радовима хрватских и иностраних стручњака из области митолошких истраживања. *Митски зборник*, по мишљењу уредница Инес Прице и Сузана Марјанић, спада у ред пионирских издања у хрватској етнологији, фолклористици и социјалној антропологији, будући да покрива широко подручје митолошке тематике.

Митски зборник се састоји из десет поглавља која имају за циљ да оцртају опште тенденције и стање у савременим митолошким истраживањима. У оквиру различитих целина, поред текстова који разматрају одређене митове као културно парадигматичне или религијске категорије, присутни су

текстови који посматрају митове из перспективе савремене продукције, употребе и значења у књижевности и уметности, медијима, политици и државно-националним програмима. Другим речима, паралелно са увреженом конотацијом мита као свете приче, осветљавају се његове савремене, углавном негативне конотације – као идеолошко-политичког и социјалног конструкта.

У првом поглављу – „Митске реконструкције и реинтерпретације“ – аутори се баве пантеонском реконструкцијом прасловенског мита и истраживањима митских бића ниже демонологије, присутних у фолклорним веровањима и предањима. Наредна целина, под називом „Митска бића и предоцбе“, даје конкретнији увид у истраживања ниже демонологије у хрватској етнологији и фолклористици. Треће поглавље – „Библијски и кршћански мит“ – базира се на компаративним студијама које истражују интерпретације библијских и хришћанских карактера немани, са једне стране, и хришћанског празника посвећеног св. Мартину, са друге стране. Потом, поглавље „Књижевност и мит“ се бави анализом популарних митова из народне и савремене културе, присутних у књижевности и уметности, као и њиховим данашњим тумачењима. Посебно занимљиво поглавље под називом „Љубавни, обитељски и митови о дјетињству“ је у ширем смислу посвећено разради концепта мита који је увео Ролан Барт. Наиме, он је појам мита истраго из његових традиционалних значења и тумачења, и проширио његов аналитички дomet

на све сфере живота и културе. Путем методолошки инвентивног поступка анализе личних и породичних прича и фотографија, аутори су се упустили у деконструктивни поступак перцепција породице, детињства, појединца и њихових идеализованих реалности или заблуда. Стога, намеће се питање има ли онда идеалне породице, или смо с тим питањем аутоматски закорачили у поље мита (Марјанић и Прица 2010, 15). Поглавље „Културна приземљења мита“ не разматра само његове константне културне прераде у фолклористичком смислу, већ обраћа пажњу и на иновативни и фалсификаторски потенцијал мита, који може да постане носећа прича одређеног социо-политичког тренутка. Надаље, поглавље „Мит, утопија и анархизам“ бави се деконструкцијом медијски произведених митова о анархистичким покретима и активистима током ХХ века. Целина „Етномитови и митомотери“ представља увод у конкретнија политичко-антрополошка разматрања употребе митова, односно – осврће се на њихову инструментализацију у политичке циљеве. Ово поглавље се бави анализом национално-политичких митова и оних о етничком пореклу – у сврхе доказивања аутохтоности и конструисања историјског и државног континуитета у земљама бивше Југославије, с посебним освртом на Хрватску и Славонију. Поглавље „Мит у националном, политичком и медијском контексту“ бави се анализом савремених митова, као и оних из југословенске социјалистичке прошлости, из политичке и

медијске продукције, који за циљ имају или су имали конструисање нових и пожељних културно-политичких образаца будућности и самоперцепције друштва и појединца. На крају, *Зборник* закључује поглавље „Wissa, егзопедагогија, супкултура вила“, у којем аутори разматрају актуализације неопаганских религија и бића у контексту савременог друштва, који се јављају као алтернатива увреженој „религијској понуди“ или као захтеви тржишта и забаве.

Митски зборник представља публикацију прегледног карактера. Донекле нејасна структура поделе и селекције радова, као и често изостајање конкретнијег одређења мита – било да се ради о политичком, медијском или културно-религијском продукту – утиче на то да читалац стиче утисак да се под термин *мит* могу подвести све или скоро све мегаломанске приче или политичко-медијске фикције. Сходно томе, на основу већине текстова, чини се да су приступи интерпретације мита веома распршени и неконзистентни. Иако то може представљати реални недостатак овог *Зборника*, са друге стране – то може бити и његова предност. Наиме, будући да је намера уредница била да се прикажу опште тенденције и стање у митолошким истраживањима данас, *Зборник* управо одсликава ту динамичност самог појма и различитих перцепција мита. Утолико је *Зборник* успео да ухвати нит савременог схватања и тумачења овог појма, и зато може бити од великог значаја за оне који се баве овом тематиком. Са друге стране,

будући да ова публикација обухвата истраживања која се претежно односе на земље бивше Југославије, а посебно на Хрватску, могуће је пратити у којим су правцима и у којој мери током последње деценије напредовале етнологија, фолклористика и социјална антропологија са ових простора. Дакле, *Митски зборник* може да послужи као компаративни материјал у компетент-

ним круговима, али и као интересантно и инспиративно штиво како међу професионалцима тако и међу лаицима.

Армстронг, Карен. 2005. *Кратка историја мита*. Геопоетика: Београд.

Живковић, Драгиша (ур.). 1992. *Речник књижевних термина*. Нолит: Београд.

Јована Диковић

Марија Хнараки, *Критска музика: Одмотавајући Аријаднину нит* (Maria Hnaraki, *Cretan music: Unraveling Ariadne's Thread*, Kerkyra Publications, Athens 2007, 196 стр.)

У Атини је 2007. године, у оквиру издања издавачке куће „Керкира“, објављена монографија етномузиколога проф. др Марије Хнараки – *Критска музика: одмотавајући Аријаднину нит*. Ауторка је директор Хеленских студија и професор етномузикологије на Дрексел Универзитету (Филаделфија, САД). Дипломирала је музикологију на Каподистријском универзитету у Атини, а магистрирала и докторирала етномузикологију, фолклор и културну антропологију на Индијана универзитету (Блумингтон, САД).

У овом истраживању Марија Хнараки полази од констатације да је Крит острво на коме су живели и оставили своје трагове припадници различитих култура и религија. За-

тим поставља питање да ли је данас музика на Криту резултат споја различитих културних елемената, на које даје потврдан одговор водећи читаоца на путовање које се састоји од пет корака – кроз пет поглавља књиге, у духу *пендозалиса*, традиционалне народне игре са Крита.

Књига је написана на енглеском језику. Садржи библиографски списак, речник и дискографију за читаоце који желе да се баве даљим истраживањем критских тема. Уз књигу се налази и компакт-диск под називом *Cretan music: Unraveling Ariadne's Thread* (*Критска музика: одмотавајући Аријаднину нит*), са петнаест традиционалних критских песама и игара.

Марија Хнараки уноси у своје приповедање лични печат. Успева